

İLKOKUL ÖĞRETMENLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET FARKINDALIĞI ÜZERİNE NİTELİKSEL BİR ARAŞTIRMA: İSTANBUL ANADOLU YAKASINDA BİR İLKOKUL ÖRNEĞİ¹

Yeşim Cömert²

Özet

Doğuştan getirdiğimiz cinsiyet ile buna bağlı olarak şekillenen ve beklenen davranışlar, toplumdaki cinsiyet rollerini belirler. Her kültür birbirinden farklı özelliklere sahip olduğundan toplumdaki topluma değişebilen bu rolleri birbirinden ayırt edebilmek adına karşımıza iki kavram çıkar: Biyolojik cinsiyet ve toplumsal cinsiyet. Anne babalar, çocukları daha doğmadan cinsiyetini öğrenerek buna göre yaşamı planlamaya ve onlara dair hayaller kurmaya başlarlar. Önce aile içinde görüp, model aldığı cinsiyet rollerini çocuk zamanla sosyal çevresini oluşturan arkadaşlıkları, okulu, öğretmeni ve daha birçok etken unsur sayesinde içselleştirir. Araştırmacı, eğitim süreci içinde özellikle ilkököl kademesindeki öğretmenlerin öğrencilere etkin rol model olduğuna ve cinsiyet eşitsizliğinin ortadan kalkması adına eğitimcilerle büyük sorumluluklar düştüğüne inanmaktadır.

İstanbul ili Anadolu yakasında bulunan bir ilkökölde çalışan 18 sınıf öğretmeni ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilen çalışmada Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu hazırlanarak 10 açık uçlu soru ile bu soruların altında oluşturulan çeşitli deşme soruları katılımcılara yöneltilmiştir. Yapılan görüşmeler esnasında öğretmenlerin izni alınarak ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Eğitimdeki toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin

---

¹ Bu bildiri 2018 yılında Maltepe Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji Anabilim Dalı'nda yapılan, "İlkoköl Öğretmenlerinin Toplumsal Cinsiyet Farkındalığı Üzerine Niteliksel Bir Araştırma: İstanbul Anadolu Yakasında Bir İlkoköl Örneği" başlıklı yüksek lisans tezimin bir bölümünden türetilmiştir.

² Maltepe Üniversitesi SBE Sosyoloji ABD doktora öğrencisi. e-posta: yesimcomert06@hotmail.com

dezavantajlı kesimi yine kız çocukları olduğundan bu araştırmada konuya en uygun yöntem olarak “feminist metodoloji” kullanılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Toplumsal Cinsiyet Farkındalığı, Eğitim, Ataerki, İlkokul Öğretmenleri, İstanbul.

1. Toplumsal Cinsiyet

Toplumsal cinsiyet kavramı kadın ve erkek için toplum ve kültür tarafından belirlenmiş, tanımlanmış ve her iki cins tarafından da benimsenmiş rol, görev, hak, sorumluluk ve davranışları tanımlamaktadır. Kadına ve erkeğe atfedilen bu rol, görev, hak, sorumluluk ve davranışlar kültürden kültüre göre değişkenlik gösterebilmekte ve değişebilmektedir. Sabuncuoğlu’na göre, toplum bir bireyin, cinsiyetini göz önünde bulundurarak “olması gerekenleri” belirler. Bu bağlamda bir birey kadın cinsiyeti taşıyorsa toplum ondan “dişil” yani kadınsı olması, erkek cinsiyeti taşıyorsa ondan “eril” yani erkeksi olması ve bu bağlamda rol ve özellikleri taşımasını bekler ve bu özellikler o toplumun her bireyi tarafından bilinir ve uygulanır (Sabuncuoğlu, 2006, s. 80).

Geçmişte bir tutulan cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramlarının 20.yüzyıldan itibaren ayrı ayrı ele alındığı görülür. Geleneksel bakış açısı bu iki kavramı birlikte düşünse de ayrı anlamlara geldiği yönünde çalışmalar uzun zamandan beri yapılmaktadır. Araştırmanın sonuçlarına geçmeden önce ülkemizdeki mevcut eğitim sistemi içinde toplumsal cinsiyet kavramına ilişkin genel bakış açısının ne olduğuna göz atmakta fayda var.

1.1.Türkiye’de mevcut eğitim sistemi ve toplumsal cinsiyet

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayanan ayrımcılık, hemen her kültür ve coğrafyada görülen, toplumların ortak sorunudur. Bir insan hakkı ihlali olan cinsiyet ayrımcılığının temelinde sadece biyolojik cinsiyet farklılıkları değil sonradan sosyalleşme sürecinde kazanılmış davranış kalıpları da vardır. Bireyler önce ailede kız veya erkek çocuk olmayı, sonra okulda, içerisinde buldukları toplumda cinsiyet rollerine uygun norm ve değerleri öğrenirler.

“Cinsiyet rolü, kişinin içinde yaşadığı toplumda kendi cinsine atfedilen özellikleri taşıma derecesi olarak tanımlanabilir. Erkek öğrencinin erkeksi özellikleri, kız öğrencinin kadınsı özellikler taşıması cinsiyet rolünü benimsemiş olmayı gösterir” (Bacanlı, 2012, s. 180).

Kız çocuklarının okullulaşma oranının düşük olduğu Türkiye’de, cinsiyet rollerinin yüklediği kalıplaşmış davranışlar nedeniyle çoğu yerde sadece ev işleri öğretilen kızlar iyi bir eş olmak için yetiştirilmektedir. Eğitim almaları önemsenmemekte hatta küçük yaşlarda evlendirilmektedir.

Kız çocuklarının okullulaşma oranının düşük olması nedeniyle ülkemizde birtakım kampanyalar başlatılarak konuya duyarlılık kazandırılmaya çalışılsa da pek yol kat edilemediği görülmektedir.

1.2.Ders kitaplarında toplumsal cinsiyet

Eğitim sisteminin cinsiyetçi unsurlar içermesi, birtakım önlemler alınmasına rağmen tam olarak çözümlenebilmiş değildir. Ders kitaplarında yer alan metinlere bakıldığında da cinsiyetçi söylemleri barındıran pek çok ifade olduğu görülmektedir. Gök’e göre ders kitapları cinsiyetçi bakış açısını yansıtan ayna rolü görmektedir ve yapılan pek çok araştırma ders kitaplarının cinsiyetçi ayrımcı bakış açısından izler taşıdığını göstermektedir.

Hem içerik hem de söylem olarak ders kitapları cinsiyetçi öğeler taşımaktadır. Öğretmenlerden ise resmi olarak sınırları belirlenen, yasa ve kurullarla desteklenen müfredat doğrultusunda öğretim programlarını işlemeleri ve dolayısıyla toplumda hâkim olan ataerkil, erkek egemen ideolojiyi sorgulamadan onun yeniden üretimini devam ettirmeleri ve nesillere aktarmaları beklenir. Okul bu anlamda bireylerin kadınlık ve erkeklik rollerine hazırlandıkları bir aşamadır (Gök, 2004’ten akt. Asan, 2010, ss.65-74). Cinsiyetçi unsurlar taşıyan ders kitapları müfredat ile desteklenmekte, ataerkil ideolojiyi besleyen ve bunu yetişen nesillere aktaran eğitim kurumları sayesinde erkek egemen bakış açısı yeniden üretilmektedir.

1.3.Eğitim kurumlarında toplumsal cinsiyet eğitsizliği

Eğitim kurumlarındaki toplumsal cinsiyet eğitsizliği, bazı kalıp yargıların sürmesi ve hatta yeniden üretilmesine sebep olarak öğrencilerin kendini tanıma ve özgürce kendini gerçekleştirme sürecinde sorunlarla karşılaşılmasına neden olmaktadır. İlgi ve yeteneklerin cinsiyetleri ile de paralel olması gözetilmektedir. Dolayısıyla seçim yaparken öğrenciler sadece hoşlandıkları değil cinsiyet rollerine de uygun düşmesi koşuluyla hareket etmektedir. Eğitim sistemi içinde yer alan her unsurun (okulların, okul çalışanlarının, ders kitaplarının, müfredatın, idarecilerin, öğretmenlerin vb.) toplumdaki cinsiyet rollerini sürdürdüğüne tanık olunmaktadır. Bu durum, sorunun derinleşmesine yönelik sonuçlara yol açmaktadır.

1.4. Öğretmenlerin toplumsal cinsiyet algıları

Öğrenciler üzerinde eğitim anlamında en etkili faktör öğretmenlerdir. Öğretmenin her yaptığını doğru kabul etme, örnek alma ve ona hayran olma davranışları özellikle de 6-10 yaş arası çocukların bulunduğu ilkokul kademesinde gözlenmektedir. Ataerkil aile ilişkilerinin sürdürülmesi üzerine inşa edilen eğitim anlayışı bu defa da “anne-babaların yerine geçerek onları temsil eder, öğretmen etkinliklerinin yapılandırılması yoluyla uygun anne-baba davranış ve rollerini kopyalamaya girişir” (TÜSİAD, 2000, s. 78).

Öğretmenlerin toplumsal cinsiyet farkındalığının ders kitaplarında yer alan içeriklerden daha önemli olduğu, özellikle ilkokul öğrencilerinin öğretmenlerinden etkilendikleri ve onları taklit ettikleri bilinmektedir. Sınıf öğretmeninin fiziksel, ruhsal durumu, dersi anlatımı, sunumu, cinsiyetçi tutuma sahip olup olmaması, olaylara yaklaşım biçimi, tepkileri, dünya görüşü öğrencilerine yansımaktadır. Bu açıdan bakıldığında müfredat, ders kitapları, okul çalışanlarının yanı sıra öğretmenin rolü daha önemli denebilir.

2. Toplumsal Cinsiyet Rollerini

Bu çalışmada, toplumsal cinsiyet bağlamında sahip olunan düşünce ve tutumların sınıf öğretmenlerine yansımaları, öğrencilerin cinsiyet rollerinin şekillenmesine ve cinsiyet temelinde ayrışmasına nasıl etki ettiği araştırılmaktadır. Okul, ailemizden öğrendiğimiz

değerleri ve davranışları sergileme yeri olmakla beraber aynı zamanda tüm bu öğrenilenlerin üstüne pek çok bilgi, beceri, kazanım eklediğimiz bir kurumdur. Özellikle altı yaşından itibaren başlayan eğitim hayatı boyunca, en çok da sınıf öğretmenlerinin iz bıraktığı görülmekte ve onların davranışları akılda kalmaktadır. Rol model alınan ilköğretim öğretmenlerinin cinsiyet rollerini pekiştirdiği süreçte toplumsal cinsiyet farkındalığı önemli görülmektedir.

3. Yöntem

Eğitim süreci boyunca cinsiyet rolleri temelli beklentiler içinde kendini nereye yerleştireceğini bulmaya çalışan çocuk, bu arayışı esnasında özgür değildir. Toplumun içselleştirdiği kalıp yargılar bireylerin de zihinlerine yerleştirilir. Okullar da bunun araçlarından biridir.

Araştırmanın konusu, amacı ile problemin içeriği ve derinliğine bakıldığında toplumsal cinsiyet eşitsizliği temelli olarak cinsiyetinden dolayı en çok da kadının ezilmesi nedeniyle bu çalışmada yöntem olarak feminist metodoloji kullanılmıştır. Araştırmacı çalışmayı yaptığı bölgenin koşullarını, ataerkil baskının yoğunluğunu, kız çocuklarının geri planda bırakıldığını göz önünde bulundurarak feminist yöntemi kullanmanın doğru olduğu inancındadır. “Feminist yöntem hiyerarşik, otoriter ve yönlendirici olmayan bir üslubu esas alır ve geleneksel yöntemlerin objektiflik, etkinlik, araştırmacının araştırma öznesine belirli bir mesafeden duruşu gibi ilkelere çok fazla bağlı oluşunun, gerçekliğin derinlemesine kavranmasını engelleyen kurallarına dikkat çeker” (Kümbetoğlu, 2015, s. 54).

Feminist araştırmalarda araştırmacı tarafından cinsiyete dayalı eşitsizliğin ve dışlanmanın söz konusu olduğu toplumsal olguları incelerken bu ayrımcılığın farkında olmak önemli görülmekte ve bu nedenle, çalışmanın her aşamasında feminist teori kullanılmaktadır.

Araştırmacı, 18 ilköğretim öğretmeni ile derinlemesine görüşmeler yapmıştır. Görüşme sorularını belirlerken yıllardır gözlemlendiği durumlara ve kendine dert ettiği noktalara özellikle değinmiştir. Yaptığı derinlemesine görüşme sonuçlarını senaryo kâğıdına

dökerek elde ettiği verileri, veri analiz formuna işlemiş ve değerlendirmeyi yaparken tarafsız olmaya, hedefinden uzaklaşmamaya, konunun dışına çıkmamaya dikkat etmiştir.

Sonuç ve öneriler

Çocuğun yetiştiği aile ortamı, çevresi, akrabaları, arkadaşları ve ğretmeni toplumsal cinsiyet rollerinin doğalmış ve doğuştanmış gibi davranış kalıplarına dnuşmesinde etkili olmaktadır. Bu araştırmada, “ğretmen” etkeni üzerinde yoğunlaşan araştırmacı, İstanbul Anadolu yakasında bir gecekondu mahallesinde bulunan ilkokulun öğretmenleri ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirmiş ve onların toplumsal cinsiyet farkındalığına bakarak bunun öğrencilere nasıl yansıyabileceğini araştırmıştır.

Ders kitaplarında yer alan cinsiyetçi ifadelerin kadınlık ve erkeklik rollerini güçlendirdiği, bunun düzeltilmesi için toplumsal cinsiyet farkındalığı olan uzman eğitimcilerle çalışmanın gerekliliği önem kazanmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı'nın konuya farkındalığı artırmaya yönelik plan ve projeler hazırlamasının bu sorunun zm ile ilgili sürece büyük katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Öğrencilerin eğitim kurumlarında ders kitapları yoluyla pekiştirdiği cinsiyet eşitsizliği sorunu ile baş edebilme yöntemleri belirlenmeli ve uygulanmalıdır.

Öğretmenlere karşı cinsteki öğrencilerin birbirlerine davranışlarında onları en çok rahatsız eden şeylerin neler olduğu sorulduğunda çoğunlukla erkeklerin kızlara vurdukları, kötü davrandıkları konusunda fikirler belirtilmiştir. Bazı ğretmenler, öğrencilerin birbirlerini kızdırmak için özellikle erkeklere “kız” lakabı taktıklarını, ağlayan erkek çocuklarını dışladıklarını, ağlamanın kızlara has bir zellikmiş gibi algılandığını ve çoğunlukla erkeklerin kızları oyunlarına almak istemediklerini söylemişlerdir. Bu durumlara tanık oldukları zaman nasıl davrandıkları öğretmenlere sorulduğunda, tamamına yakını öğrencilere müdahale ettiğini ve onları uyardığını çeşitli örnekler vererek anlatmıştır. Erkek ğrencilerin kızlara karşı kibar ve saygılı olmaları yönünde uyarıldığı, kızların kırılđan ve duygusal olmalarından ötürü onlara karşı biraz daha hassas davranılmasını ğtledikleri görülmüştür.

Öğretmenlerin söylemlerinde cinsiyet eşitsizliğini vurgulayan ifadelere rastlanılmıştır. Örneğin, çok hareketli, kavgacı, sorumsuz, dağınık kız öğrencilere bu davranışların yakışmadığı yönünde konuşulurken, erkeklerin yaramazlık içeren davranışlarına daha hoşgörülle yaklaşıldığı anlaşılmaktadır. Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi Projesi (ETCEP) ile “pilot okullarda öğretmenlerin büyük çoğunluğunun kız ve erkek öğrencilere farklı roller atfetmekte ve farklı beklentiler sergilemekte olduğu görülmüş, kadın ve erkek öğretmenlerin kullandıkları dil, sınıf içi davranışları ve ders işleme yöntemlerinin toplumda gözlemlenen geleneksel cinsiyet rollerini pekiştirir özellikler sergilediği bulgulanmıştır” (ETCEP, 2016). Araştırmacı, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından desteklenen bu tarz projelerin daha fazla okulda uygulanmasının hem öğrenciler hem öğretmenler üzerinde olumlu etkiler bırakacağını ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği sorununa olan farkındalığı artıracak olduğunu düşünmektedir. Böylelikle öğretmenlerde oluşan farkındalık öğrencilere de yansıtılacak, çocuklar tutum ve davranışlarında cinsiyet rollerinin gerektirdiği kalıplaşmış yargılardan sıyrılabileceklerdir.

Kız öğrencilerden derli toplu, düzenli olmaları, çok hareketli davranışlar sergilememeleri, kılık kıyafetlerine daha çok özen göstermeleri, küfürlü konuşmamaları, kibar ve nazik davranmaları, hal hareketlerinde ölçülü olmaları, sorumluluklarını yerine getirme, okul araç gereçlerini özenli kullanma, güzel yazı yazma gibi özellikler beklenmektedir. Bunlardan biri eksik olduğunda toplumun kalıplaşmış yargılarına uygun şekilde düşünen ve hareket eden öğretmenler de durumu yadırgamaktadır. Öğrenciler kendilerinden beklenenleri yerine getirdikleri zaman takdir ve onay görmekte böylece cinsiyet rollerini benimseyerek davranmanın gerekli olduğunu düşünmektedir.

Erkek öğrencilerden neler beklendiğine bakıldığında, karşı cinse daha kibar yaklaşarak centilmen davranmaları istenmekte çünkü aşırı hareketli olmaları, kaba kuvvete sıklıkla başvurmaları, küfürlü konuşmaları ile ilgili şikâyetler yoğun olduğundan rahatsız edici hatta zarar vermeye kadar varan durumlar önlenmeye çalışılmaktadır. Öğretmenlerin pek çoğu küfüre karşı olduklarını ancak kızlara küfürün hiç yakışmadığını, kızlar bu tarz konuştuklarında çok daha rahatsız olduklarını belirtmişlerdir. Erkek öğrencilerin giysilerinin birkaç teneffüsten sonra dağıldığı, ter içinde kaldığı ve buna alıştıklarını ama

kız öğrencilerden bu şekilde sınıfa gelen olduğunda yadırgadıklarını ifade ederler. Sorumluluklarını yerine getirme, görev alma konusunda erkeklerin zayıf olduğunu ve genelde kızların hem hevesli hem de verilen işi layıkıyla yaparak sonuçlandırdıkları düşünülmektedir.

Öğrencilerin cinsiyetlerine uygun özellikler taşımaları hem aile hem sosyal çevre hem öğretmenleri tarafından istenen, beklenen bir durumdur. Toplumdan dışlanmak istemeyen bireyler kendilerini cinsiyet rollerine uygun davranmak zorunda hissetmektedir. Seçimlerini, yaşam tarzlarını, sorumluluklarını hatta ilgi duydukları spor ya da sanatsal alanları belirlerken bile kalıplaşmış yargıların dışına çıkamayıp kısıtlanmaktadır.

Araştırmacı, kadın öğretmenlerin hem okulda başarılı olmak için hırsla çalıştığı hem ev işlerine yetişip çocuklarına iyi baktığı, lezzetli sofralar hazırlamasıyla övüldüğü ve böylece iyi bir eş olmak için çabaladıklarına yıllardır tanık olmaktadır. Evi yönetmekle, çekip çevirmekle, mutlu bir yuva inşa etmekle gurur duyulduğunu, cinsiyet rollerinin gerektirdiği davranış kalıplarını uygulamanın ve kendilerinden beklenenleri gerçekleştirmenin önemli görüldüğünü ancak tüm bu işlerin neden görev olarak benimsendiğinin sorgulanmadığı anlaşılmaktadır. Öğrencilere yaklaşımlarında da normal kabul ettikleri bu kalıp yargıları yansıtmakta olan öğretmenlerin tamamına yakınının toplumsal cinsiyet farkındalığına pek de sahip olmadığı gözlenmektedir.

Öğretmenlerin toplumsal cinsiyet rolleri açısından öğrencilerden beklentileri ve eğitim sisteminin cinsiyet rollerinin uygulanmasına ilişkin destek vermesinin nasıl etkileri olacağı konusunda da katılımcıların görüşlerine başvurulmuştur. Eğitim süreci içinde yer alan birçok unsur, öğrencilerin cinsiyet yargılarının şekillenmesinde önemli rol oynamakta ve görüşülen öğretmenlerin anlatımlarından yola çıkarak bu etkenlere bakılmaktadır. Katılımcıların tamamına yakını öğrencilerinden cinsiyet rollerine uygun davranışlar beklediklerini ifade etmişlerdir. Cinsiyet rollerine uymayan farklı durumlarla karşılaştıklarında müdahale ettiklerini ve aile ile görüşerek ya da çocuğu yönlendirerek çözüm aradıklarını belirtmişlerdir. Kız öğrencisinin veya çocuğunun sürekli erkeklerle oynaması, futbola ilgi duyması gibi konularda endişeler yaşadıkları, erkeklerin ise

kızlarla daha çok vakit geçirmesi ile kızların ilgi duyduğu şeylere yönelmesinin tedirginlik yarattığı görülmüştür. En çok da erkek çocuklarının kızlara benzeyen özellikleri öğretmenleri endişelendirmiştir. Cinsiyet rolüne uygun davranmayan öğrencilere cinsiyetine göre neleri yapması, nasıl davranması hatta seçimleri hakkında öneriler verilmiş, karşı cinsten kişilerin rollerini uygulamasının doğru olmadığı anlatılmış ve öğrenciler buna göre yönlendirilmeye çalışılmıştır. Gökçe’ye göre çocuk, aile dışına çıkarak toplum ile karşılaştığında örneğin okula başladığında toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili mesajları almaya devam eder ve bu bakımdan toplumun tüm kurumları aynı şekilde kalıplaşmış cinsiyet yargılarını öğretir. Sonuç olarak, bireylerin “iyi” ya da “kötü” olarak yetişmesinde toplumun sorumluluğu büyüktür (Gökçe, 1996).

Eğitimin cinsiyet rollerini desteklemesi gerektiğine inanan öğretmenlerden bazıları cinsiyet eşitsizliğinin daha da derinleşmemesi için bunun önemli olduğunu düşünür. Eğitim sayesinde kadın-erkek eşitliği konusunda ilerleme ve olumlu yönde gelişmeler olabileceğine inanır. Öğretmenlerin toplumsal cinsiyet konulu eğitim almaları gerektiği de öneriler arasında yer almaktadır. Türkiye’nin 2014 yılında imzalamış olduğu “İstanbul Sözleşmesi (Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi) kadına yönelik şiddet konusunda bağlayıcılığa sahip ilk uluslararası sözleşmedir. Bu nedenle yalnızca sözleşmeyi onaylayan ilk devlet olan Türkiye açısından değil Avrupa Konseyine üye tüm diğer devletler bakımından da son derece önemli bir yere sahiptir” (<https://bianet.org/1/85/186497-istanbul-sozlesmesi-nedir>, Erişim tarihi: 17.09.2018). Bu sözleşme sadece kadına şiddet ile değil, cinsiyetçi tüm uygulamalarla mücadeleyi kapsamaktadır. Ülkemizdeki sonuçlara bakıldığında, bazı cinsiyetçi kavramları düzeltmekten öteye gidemediği, kadına şiddetin ve kadın cinayetlerinin devam ettiği, eğitimdeki cinsiyet eşitsizliği sorununu çözemediği de görülmektedir.

Asan’a göre, “Eğitimin temel uygulayıcıları olan öğretmenler hizmet içi seminerler ve konferanslarla cinsiyetçilik konusunda bilinçlendirilmeli ve bu konuda mücadele etme konusunda teşvik edilmelidirler. Öğretmen yetiştiren Eğitim Fakülteleri de formasyon derslerinin yanı sıra cinsiyetçilik ve cinsiyetçilikle mücadele konusunda genç öğretmen adaylarına bilgi verebilirler” (Asan, 2010). Asan’ın da belirttiği üzere öğretmen

adaylarına, formasyon dersleri alma aşamasında toplumsal cinsiyet eşitsizliğiyle mücadele etmenin yolları gösterilerek öğretmenler çeşitli hizmet içi eğitimler veya konferanslar, seminerler yoluyla bilinçlendirilmelidir. Derinlemesine görüşmeler esnasında katılımcıların da hemfikir oldukları bu konuyla ilgili olarak Millî Eğitim Bakanlığı'nın çeşitli politikalar geliştirmesi beklenmektedir. Araştırmacı on altı yıldır devlete bağlı ilkokullarda öğretmenlik yapmakta ve bu süre zarfında konuyla ilgili eğitim verildiğine şahit olmamakla beraber “toplumsal cinsiyet eşitsizliği” diye bir problemin farkındalığına dair herhangi bir bulguya da rastlamaz.

Kaynakça

- Asan, Hatice T. (2010). “Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik ve Öğretmenlerin Cinsiyetçilik Algılarının Saptanması”, *Fe Dergisi: Feminist Eleştiri No.2 Sayı 2*, 2010 ISSN 1309-128X, Ankara, ss.66-74.
- Bacanlı, H. (2012). *Eğitim Psikolojisi*, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
Erişim tarihi: 17 Eylül 2018
- ETCEP, *Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi Projesi*, (2016). Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti Ortak Projesi.
- Gökçe, B. (1996). *Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kurumlar*, Ankara, Savaş Yayınevi.
<http://etcep.meb.gov.tr>, Erişim tarihi:17 Kasım 2017
<https://bianet.org/1/85/186497-istanbul-sozlesmesi-nedir>
- Kümbetoğlu, B. (2015). *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*, İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Sabuncuoğlu, A., (2006). *Televizyon Reklamlarında Toplumsal Cinsiyet*. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir
- Tan, M. (2000). “Eğitimde Kadın Erkek Eşitliği ve Türkiye Gerçeği, Kadın Erkek Eşitliğine Doğru Yürüyüş” *Eğitim, Çalışma Yaşamı ve Siyaset*, TÜSİAD Yayınları, Ankara, 2000, ss. 23-114.
- TÜSİAD, (2000). “Kadın-Erkek Eşitliğine Doğru Yürüyüş: Eğitim, Çalışma Yaşamı ve Siyaset”, Aralık 2000, İstanbul, ISBN: 975-8458-10-8